

LÄÄKEMÄÄRÄYS:

Kuka määrää ja ketä?

Sanotaan, että lääkäri määrää potilaalle lääkkeen, kun hän kirjoittaa lääkemääräyksen eli reseptin. Mutta miten määräysuhteet terveydenhuollossa menivätkään, pohtii psykiatri ja entinen sairaanhoitopiirin johtaja Hannu Juvonen kolumnissaan.

Potilas saa lääkärin vastaanotolla lääkemääräyksen, jossa lukee merkinnät Rec. ja D.S. Mutta mitä ne tarkoittavat?

Itse asiassa ne osoittavat, että lääkemääräys ei ole lääkärin määräys potilaalle siitä, että potilaan tulee käyttää lääkettä. Lääkäri määrää apteekin ottamaan lääke hyllystä (Recipe), antamaan se potilaalle (Da) ja kirjoittamaan käyttöohjeen (Signa). Lääkemääräys onkin siis lääkärin apteekille antama velvoittava määräys toimittaa lääke potilaalle.

Lääkemääräys ei määrää potilasta käyttämään lääkettä, vaan antaa potilaalle käyttöohjeen mahdollista käyttöä varten.

Voiko terveydenhuollossa lääkärin apteekille antaman määräyksen lisäksi joku muu määrätä jotakuta toista? Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä sanoo, että potilaan hoidosta päättää laillistettu lääkäri. Eri säädösten mukaan lääkärin on noudatettava tieteelliseen

tutkimukseen perustuvia hoitokäytäntöjä ja -suosituksia, punnittava potilaalle hoidosta koituvia hyötyjä ja mahdollisia haittoja sekä ajateltava hoidon hintaa suhteessa todennäköiseen hoidon hyötyyn.

Hoitopäätöstä tehdessään lääkäriillä on käytettävissään suuri määrä ohjaavaa informaatiota.

Sairaalassa toimiessaan hän tuntee sairaalan lääkevalikoiman ja voi yhdessä kollegoidensa kanssa pohtia parhaita hoitomenetelmiä eri tilanteissa. Sairaala-lääkevalikoima on muodostunut erilaisissa, osin epäyhtenäisissä arviointi- ja kilpailutusmenettelyissä.

Avohoidon lääkärin käytössä olevat lääkkeet on taas arvioitu korvattavuusprosessissa, joka tarjoaa laajan valikoiman erilaisia hoitoja käytettäväksi.

Ohjaavan informaation runsaus ja talouden reunaehdot, käytännössä niukat käyttöbudjetit, voivatkin johtaa lääkärin ja potilaan käsitykseen, että hoitopäätöksiä voitaisiin, ei pelkästään ohjata, vaan suorastaan määrätä hoitosuhteen ulkopuolelta.

Yksittäistä hoitopäätöstä tehdessään lääkäri on kuitenkin täysin autonominen toimija, eikä hänen tarvitse ottaa määräyksiä vastaan keneltäkään. Ainoa taho, jonka määräyksiä yksittäisten potilaiden hoidossa lääkärin on noudatettava, on valvontaviranomainen, aluehallintovirasto Avi tai sosiaali- ja terveysalan valvontavirasto Valvira.

Kuka sitten potilaan hoidosta voi määrätä lääkärin lisäksi? Laki potilaan asemasta ja oikeuksista sekä asetus lääkkeen määräämisestä toteavat yksiselitteisesti, että hoitomenetelmän valinnan

on tapahduttava yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Laki vielä täsmentää, että jos potilas ei jostain syystä halua käyttää tiettyä hoitomenetelmää, hänen kanssaan on yhdessä valittava toinen potilaalle sopiva menetelmä.

Lain hengen täysi noudattaminen vaatisi terveydenhuoltoa paljon nykyistä osaavampaa, aktiivisempaa ja paremmin resursoitua potilaan informointia ja hänen kanssaan rutiinisti käytäviä neuvotteluja. Hoitomenetelmän käytöstä tehtävästä päätöksestä siis voisi ja oikeastaan tulisi vastata aina ensisijaisesti itsemääräämisoikeuttaan käyttävä potilas, riittävästi informoituina ja autettuna.

Potilasta ei terveydenhuollossa määrää kukaan muu kuin hän itse.

HANNU JUVONEN

on koulutukseltaan psykiatri ja MBA sekä tehnyt pitkän uran johtotehtävissä sairaanhoitopiireissä sekä Helsingin sosiaali- ja terveysvirastossa. Nykyisin hän konsultoi terveysalan asiakkaita yhteiskunnalliseen neuvonantoon keskittyneellä Rud Pedersenillä.